

Секція: Історичні науки

Бадєєва Людмила Іванівна

кандидат історичних наук, доцент

Харківський національний університет радіоелектроніки

м. Харків, Україна

Є. КОТЛЯР – АКТИВНИЙ УЧАСНИК ГРОМАДСЬКОГО РУХУ «ЗЕЛЕНИЙ ФРОНТ»

Вступ. За Революцію 2013–2014 рр. віддали свої життя понад сто кращих громадян. Небесна Сотня стала прикладом самопожертви в ім’я вищих ідеалів: гідність, свобода, відвага, єдність, честь. Революція Гідності стала найбільш масштабним протестом в новітній історії України, боротьбою українських патріотів за свої права і демократичний європейський вибір. Серед Героїв Небесної Сотні троє патріотів родом з Харкова – Владислав Зубенко, Євген Котляр та Юрій Парашук. Ми вирішили дослідити життєвий шлях Євгена Котляра, тому що він був випускником Харківського національного університету радіоелектроніки.

Про Євгена Котляра знято два фільми. Володимир Чистилін присвятив фільм «Герої не вмирають» [3] усім трьом Героям України. Активісти екологічної організації «Зелений фронт» зняли фільм «Герой України Євген Котляр» [2]. Крім того, батько Євгена – Микола Іванович – записав збірку спогадів рідних і друзів сина під назвою «Памяти Героя Евгения Котляра посвящается» [1].

Автор наукової роботи ставить за мету – дослідити громадську діяльність Євгена в екологічній організації «Зелений фронт».

Виклад матеріалу. Євген Котляр був одним із небайдужих харків’ян, які вийшли в парк ім. Горького висловити свій протест проти

рішення міської влади вирубати зелені дерева для прокладання дороги через парк.

Відомо, що відведення земельної ділянки під проєкт будівництва дороги через парк Горького та вирубка дерев були незаконними. Не існувало необхідних дозвільних документів для реалізації проєкту та здійснення вирубки. Не проводилася державна екологічна експертиза проєкту будівництва у парку, і центральним органам влади нічого не відомо про проведення громадського обговорення такого будівництва. Незважаючи на це, виконком Харківської міської ради у травні 2010 року ухвалив рішення про видалення земельних насаджень парку імені Горького. Ця вирубка ведеться з метою побудувати через парк автодорогу й готелі вздовж неї наче б то для прийому гостей Євро-2012 та здійснюється з порушенням міжнародного й національного екологічного законодавства (зокрема, Європейської ландшафтної конвенції), та без належного інформування громадськості та громадської екологічної експертизи (чим порушується Орґуська конвенція). Більше того, порушуються навіть основоположні права людини і принижують людську гідність [7].

Зі спогадів батька Євгена Миколи Івановича: «Євген був якраз удома, говорить: «Піду я подивлюся, чого люди хочуть, за що борються. І він настільки там вписався, швидко став своїм, знайшов себе, знайшов людей, з якими йому було цікаво, які його поважали, що він став відразу буквально іншою людиною, знайшов якийсь сенс життя. До цього він шукав себе. А відтоді він знайшов себе, знайшов своє» [2].

До акцій протесту в парку ім. Горького щодня приєднувалися нові мітингувальники. Сотні небайдужих людей прийшли на захист парку ім. Горького. Саме тут Євген познайомився з Антоном Єрмоленком та Петром Калініним, правозахисником Максимом Корнієнком та перекладачем Оленою Новицькою, музичним продюсером Світланою Шкурат та

багатьма-багатьма іншими небайдужими громадянами міста. Зі спогадів Аеліти Єрмоленко, знайомої Євгена Котляра: «У парку 2010 року, як тільки ми з ним познайомилися, склалося враження про Женю як не дуже помітну людину, яка небагато говорила. Здебільшого він був мовчазним, був завжди весь у собі, розмовляв з людьми в разі дуже сильної необхідності, якщо його про щось запитували чи якщо йому потрібно було у когось щось дізнатись. Просто так він був не любляв пусті розмови. Женя був такою людиною, абсолютно не схильною до скандалів чи якихось поведінкових реакцій. Якщо йому щось не подобалось чи якщо він досягнув вершини емоційного вияву якоїсь люті, роздратування, він просто вставав і йшов. Ось це був просто максимум. 2010 року виконував також відповідну роль у цьому таборі, який стояв у парку Горького. Він був то хранителем вогнища, то завгоспом, то просто якимось регулятором рівноваги. Женя в парку варив глінтвейн, саме тоді всі дізнались, що він це робить дуже добре» [2].

Волонтери цілодобово чергували на місці вирубки дерев, захищаючи їх своїми тілами. Супротив активістів викликав обурення міської влади.

Як відмічали журналісти в ЗМІ, від початку вирубки на місці робіт її противники вже близько тижня намагаються зупинити вирубування дерев, заявляючи, що воно ведеться незаконно. На просіці розбито намети, біля яких цілодобово чергують активісти, на дерева піднімаються альпіністи, щоб завадити вирубуванню.

Періодично на місці подій відбуваються сутички. 27 травня, близько 15.00 у зоні вирубки дерев у парку ім. Горького сталося зіткнення між виконавцями робіт і противниками вирубки, внаслідок чого постраждали двоє протестувальників, яких швидкою допомогою було доставлено до лікарні [6].

Збереглися відеофільми, зняті активістами в ті гарячі дні протистояння (28 травня – 2 червня 2010 р.) [4; 5].

Необхідно зазначити, що Євген ніколи не ховався за спинами інших активістів, він завжди був попереду, намагався прийняти удар першим, захищаючи інших. Про один з епізодів сутичок згадує правозахисник Максим Корнієнко: «І тут ми побачили, що йде велика кількість людей у чорному, муніципальна охорона, хто підірвався, хто де. Та Євген був попереду. Люди ці були налаштовані дуже по-звірячому по відношенню до волонтерів. Тому вони наносили різні удари. Євген був спереду та почав відштовхувати, не допускаючи, щоб били інших» [2].

З 19 травня по 20 червня у м. Харкові проведення масштабної вирубки у парку ім. Горького супроводжувалася фактами насильства з боку співробітників органів внутрішніх справ щодо громадян, які намагались мирними засобами протидіяти знесенню дерев.

Мали місце кричущі факти, коли невідомі люди спортивної статури били громадян у присутності міліції, а екскаватор ковшем травмував кількох людей. Міська влада не реагує на критику щодо незаконності вирубки і зазначає в коментарях ЗМІ, що дорога буде побудована будь-якою ціною. На сьогодні ця ціна непомерна: четверо безпідставно арештованих, четверо брутально побитих міліцією та госпіталізованих, двоє травмованих ковшем екскаватора [7].

Мабуть, після цих силових протистоянь волонтери зрозуміли, що фізично «тітушки» сильніші, тому останнім способом захисту дерев вважали такий: посадити людей на дерева, як птахів, щоб ті захищали рослини. Упевнені були, що лісоруби не посміють пиляти дерева, на яких сидять люди, але гірко помилилися...

Другого червня відбулася фінальна сутичка між протестувальниками та «тітушками». Не дивлячись на те, що волонтери сиділи на деревах, і серед них був Євген Котляр, лісоруби все рівно пиляли дерева з людьми на них. Активісти кричали, показуючи на дерево: «Там людина! Там людина сидить! Що ви робите? Там сидить людина!» І коли робітник спиляв

дерево, тоді серед присутніх чуємо вигуки: «Що ви робите? Ти – вбивця!» [5]. Одне дерево, з Євгеном Котлярем на нім, лісоруби повалили. Юнак чудом врятувався. А друге дерево на іншого альпініста завалили і зламали йому два ребра. Обидва хлопці перебували в небезпеці – під загрозою загибелі. Зі слів Олега Перегона, координатора харківського Євромайдану: «Коли ми побачили це, ну це було все вже, ми зрозуміли, що влада перейшла вже за мораль, за право, людське життя вже нічого не варте» [2].

Згадує правозахисник Максим Корнієнко: «Пиляли дерево з Євгеном, і в мене це викликало повагу, як людина не злякалася, не намагалася збігти кудись. ...Він завжди проявляв себе як достатньо хоробра людина» [2].

Друге червня – це день страшного розгону активістів, коли пиляли дерева, попри те, що на них сиділи альпіністи. А ще це день народження громадської організації «Зелений фронт». Саме цей рух на захист дерев, лави якого щодня поповнювалися новими активістами, і отримав назву «Зелений фронт».

Сам Євген ніколи не пишався тим, що зробив. Узагалі говорити про себе серйозно він не любляв. Зі спогадів Олени Новицької про Євгена: «У нього були чіткі принципи й пріоритети, він рідко висловлювався, частіше був спокійним, але якщо вже назривала суперечка, то всім було мало місця. Женя вибухав на очах і готовий був битися за те, у що вірив та що вважав правильним. Хоча і битися він не любив, був дуже миролюбивим, не дивлячись на запальність. Але він дуже боляче сприймав будь-яку несправедливість, відчував будь-яку проблему як свою, близьку, його дратувало, що світ влаштований якось не зовсім правильно. Він завжди суворо судив себе. Інших не засуджував ніколи, але в його присутності якось хотілось самому стати краще. Його думка для багатьох була дуже вагомою, його повага дорогого коштувала, та і його самого всі поважали. Навіть ті, хто не дуже симпатизував. Відчувалося, звичайно, що

вся ця боротьба (залишатися осторонь від неї він просто не міг) його втомлює. ...Але світ від нього багато вимагав, або, мабуть, сам він багато вимагав від себе заради цього світу. А світ, на жаль, штука невдячна. Тому спокою у Жені ніколи не було. Це відчувалося. ...Він начебто взяв на себе відповідальність за весь світ, і ніяк не міг зганьбити. Він був дуже добрим та світлим, але при цьому чітко розумів та відчував все гірше, що було в світі. У нього не було ілюзій стосовно того, що відбувалося навколо, але, принаймні, він робив те, що міг, просто тому, що по-іншому для нього було неможливо» [1, с. 8–10].

Висновок. Отже, 2010 р. життя Євгена Котляра кардинально змінюється. Він залучається до громадської діяльності – стає активістом екологічної організації «Зелений фронт». Небайдужі мешканці Харкова боролися проти вирубки дерев у Центральному парку відпочинку ім. Горького. Євген познайомився з багатьма цікавими людьми, волонтерами. Євген ніколи не ховався за спинами інших товаришів, був у перших лавах, готовим прийти на допомогу, а якщо треба – витримати удар першим. За ці якості, за його працездатність, принциповість Євгена поважали. Батько Героя вважає, що відтоді Євген змінився, став іншою людиною. Він немов знайшов себе, знайшов якийсь сенс життя. Разом з товаришами Євген ставив намети в парку, ніс чергування. Саме тут Герой здобув фах альпініста, проявив свою громадянську позицію, сміливість, мужність, готовність йти до кінця. Кадр із відео-знімками про людину-птаха, яка сиділа на дереві, що пиляв лісоруб, облетів весь світ. Цим хоробрим юнаком був Євген Котляр.

Незважаючи на те, що битва за дерева волонтерами була програна, саме вона сприяла консолідації небайдужих активних мешканців міста з громадянською позицією, які стали в подальшому кістяком як харківського, так і київського Євромайданів.

Література

1. ДАХО, ф. 6560, оп. 1, спр. 1. Спогади рідних, знайомих та друзів про учасника Революції гідності, героя Небесної Сотні Євгена Котляра. URL: <http://archives.kh.gov.ua/wp-content/uploads/2015/03/> (дата звернення: 31.10.2021).
2. Герой України Євген Котляр: документальний фільм. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iU6Kjek4XdQ>
3. Герої не вмирають: документальний фільм. URL: <https://drive.google.com/file/d/19jcvuCGohppd6zn4JpsN5x29lrnyIYRB/view>
4. Парк Горького. 28.05.2010. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=C32xe43uVi4>.
5. Парк Горького. 2.06.2010. Ч. 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QbbgNXUX71>.
6. У Харкові створено рух «Зелений фронт». URL: <https://www.unian.ua/society/362152-u-harkovi-stvoreno-ruh-zeleniy-front.html> (дата звернення: 30.01.2021).
7. Харківський лісопарк – протистояння за природу та свободу. URL: <https://wwf.ua/?193789/Kharkiv-forest-campaign> (дата звернення 29.01.2021).